

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “หลักเกณฑ์และปัญหากฎหมายว่าด้วยการนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกันหนี้ ตามอนุสัญญาว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่ ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศ” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ซึ่งมีมูลค่าสูง เช่น อากาศยาน รถไฟ สินทรัพย์อวกาศไปใช้เป็นหลักประกันในการขอสินเชื่อ โดยขอบเขตของการศึกษาจะเน้นกรณีการนำสินทรัพย์อวกาศ เช่น ดาวเทียม ไปเป็นหลักประกันตามร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศฉบับร่างแก้ไขล่าสุด (ฉบับที่ 13) ซึ่งแม้ปัจจุบันจะยังคงมีสถานะเป็นเพียงร่าง แต่เนื้อหาที่ปรากฏตามร่างพิธีสารฉบับดังกล่าวก็ครอบคลุมหลักการและเนื้อหาสำคัญหลัก ๆ ซึ่งเพียงพอที่จะนำมาศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหากฎหมายต่าง ๆ ได้ โดยการวิเคราะห์และการนำเสนอของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเน้นการวิเคราะห์และนำเสนอผ่านมุมมองทางกฎหมายระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองทางกฎหมายอวกาศและกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเป็นสำคัญ พร้อมทั้งพิจารณาปัญหาของประเทศไทยในการปฏิบัติตามพันธกรณีของตราสารทั้งสองฉบับ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเทศไทยในการแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องต่อไปหากประเทศไทยประสงค์จะเข้าเป็นภาคี

ระเบียบวิธีวิจัยของการศึกษาฉบับนี้ ใช้วิธีการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลในลักษณะของการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารรายงานการยกเว้นอนุสัญญาและร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศของสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการจัดทำกฎหมายเอกชนให้เป็นเอกกรุป (UNIDROIT) รายงานการประชุมของคณะกรรมการสหประชาชาติว่าด้วยการใช้ห้วงอวกาศโดยสันติ (COPOUS) เสนอต่อสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ หนังสือ บทความกฎหมาย และบทความที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตลอดจนสารนิเทศจากการสืบค้นผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ

จากการศึกษา พบว่า การจัดทำอนุสัญญาและร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศนั้น เป็นการจัดทำขึ้นมาภายใต้รูปแบบระบบตราสารคู่ โดยคณะผู้ร่างได้กำหนดเนื้อหาและหลักการทั่วไปไว้ในรูปของอนุสัญญาและแยกหลักการเนื้อหาเฉพาะสำหรับสินทรัพย์อวกาศในรูปของพิธีสารพร้อมทั้งกำหนดกลไกเชื่อมโยงการใช้ระบบตราสารทั้งสอง

การนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกันหนี้ตามอนุสัญญาและร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศสามารถกระทำได้โดยผ่านรูปแบบสัญญาก่อตั้งสิทธิ 3 ประเภท คือ สัญญาหลักประกัน สัญญาซื้อขายโดยมีข้อตกลงหน่วงกรรมสิทธิ์ และสัญญาเช่าแบบลิสซิง โดยสัญญา

ทั้งสามประเภทจะก่อให้เกิดสิ่งๆที่เรียกว่า “ผลประโยชน์ระหว่างประเทศ” ซึ่งคำดังกล่าวเป็นคำที่กำหนดขึ้นมาโดยเฉพาะตามอนุสัญญาฯ โดยให้มุ่งหมายถึง สิทธิประโยชน์ประเภทหนึ่งที่เกิดจากสัญญาก่อตั้งสิทธิทั้ง 3 ประเภท เพื่อนำสิทธิดังกล่าวไปใช้เป็นหลักประกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำไปใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ อนุสัญญาฯ ยังได้กำหนดระบบการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของอนุสัญญาฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแจ้งให้บุคคลภายนอกทราบถึงสถานะของวัตถุหรือทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกัน ตลอดจนการจัดลำดับสิทธิของเจ้าหนี้และผู้ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาพบว่า ณ ปัจจุบัน ยังมีปัญหาที่ต้องพิจารณาอีกมากเกี่ยวกับการปรับใช้บทบัญญัติบางประการของอนุสัญญาฯ และร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับการปรับใช้ร่างพิธีสารฯ เช่น ปัญหาเรื่องขอบเขตคำนิยามสินทรัพย์อวกาศ ปัญหาเรื่องการบ่งชี้สินทรัพย์อวกาศ ปัญหาการเยียวยาเจ้าหนี้ ปัญหาการใช้สินทรัพย์อวกาศเพื่อการให้บริการสาธารณะ ปัญหาเรื่องผลกระทบจากการโอนสินทรัพย์อวกาศ ปัญหาเรื่องหน่วยงานที่จะมาทำหน้าที่รับจดทะเบียนสินทรัพย์อวกาศ ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญาฯ และร่างพิธีสารฯ โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาว่าด้วยการเข้าเป็นภาคีของประเทศไทย ตามมาตรา 190 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งมีหลักการและเนื้อหาแตกต่างจากมาตรา 224 เดิม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาการประกอบธุรกิจกิจการโทรคมนาคมของประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 ประกอบกับสัญญาการค้าบริการกิจการดาวเทียม พบว่า การดำเนินกิจการดาวเทียมของไทยมีลักษณะเป็นการจัดสรรการใช้ประโยชน์ผ่านสัญญาสัมปทานโดยข้อสัญญากำหนดให้ผู้รับสัมปทานมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทั้งหมดในสินทรัพย์อวกาศไม่ว่าจะเป็นดาวเทียม ตลอดจนสถานีควบคุมภาคพื้น เอกชนผู้รับสัมปทานมีเพียงสิทธิในการบริหารจัดการและการให้บริการวงจรรวมดาวเทียมในการเข้าใช้ประโยชน์จากระบบดาวเทียมเพื่อการสื่อสารภายในประเทศซึ่งมีลักษณะเป็นสิทธิเก็บกินเท่านั้น ด้วยลักษณะดังกล่าว การที่เอกชนไทยจะสามารถนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกันหนี้จึงยังไม่สามารถกระทำได้เพราะกฎหมายไม่เปิดช่อง ด้วยเหตุนี้ การเข้าเป็นภาคีพิธีสารสินทรัพย์อวกาศจึงยังอาจไม่มีความจำเป็นมากนักสำหรับประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 อาจเป็นประโยชน์ในกรณีที่ประเทศไทยประสงค์จะเข้าเป็นภาคีพิธีสารอวกาศยานหรือพิธีสารรถไฟ ซึ่งจำเป็นต้องวิเคราะห์รายละเอียดในแต่ละพิธีสารต่อไป